

Александар МЛАДЕНОВИЋ*

ЈЕДАН ПРИЛОГ ЗНАЧЕЊУ 2425. СТИХА У „ГОРСКОМ ВИЈЕНЦУ”

У чланку *Још о значењу 2425. сџиха у „Горском вијенцу” (1847)* – уп. Младеновић 1996 139-142 – детаљније сам се задржао на значењу овога стиха из клетве сердара Вукоте (*џроб се његов ѝројѧ на џа[ј] свијеџ*), а што му је у моме последњем издању овог Његошевог дела овако укратко формулисано: „нека издајник нестане и у свом другом животу, загробном, на тај начин што ће пропасти, нестати његов гроб, његово станиште у другом свету (на том (оном) свету), и тиме ће, својим нестанком из свог другог живота, издајник коначно заувек престати да постоји” (Младеновић 2001 178). Поменути Његошев стих, дакле, значио би: *нека џроб његов ѝројѧдне на оном свеџу*, односно *да Бог да његов џроб ѝројѧо на оном свеџу!* Клетва сердара Вукоте у *Горском вијенцу* (стихови 2406-2437) сва је усмерена, као што је познато, према издајнику, дакле према оној личности која би евентуално издала онога ко почне истрагу потурица у Црној Гори. Стихом 2425 (*џроб се његов ѝројѧ на џа[ј] свијеџ*) за издајника се, у његовом животу после земаљске смрти, тражи „потпуно уништење, потпуни нестанак, што је врло страшно не само за онога који нестаје већ и за оне који верују у загробни живот, обавезујући се поменутом клетвом” (Младеновић 1996 141). А Његошеви јунаци у *Горском вијенцу* верују у загробни живот (уп. нпр. стихове (а) владике Данила: Су чим ћете изаћ пред Милоша / и пред друге српске витезове, / који живе доклен сунца грије? 76-78; (б) Вук Мићуновић: Што спомињеш Косово, Милоша, / сви смо на њем срећу изгубили; / ал’ су мишца, име црногорско, / ускрснули с косовске гробнице / над облаком у витешко царство, / ће Обилић над сјенима влада 1006-1011; (в) Коло: Боже драги, свијетла празника! / Како су се душе праћедовске / над Цетињем данас узвијале, / играју се на бијела јата... 2632-2635; (г) војвода Милија: Не смијемо ништа започети / што би народ к витештву зажегло, / што

---

* Доктор филологије, академик САНУ, редовни професор универзитета, Београд.

би свете кости прађедовске / огрануло, да у гроб играју 296-299; Удри врага, не остав' му трага, / али губи обадва свијета! 300-301 (тј. или губи и земаљски и загробни живот); (д) игуман Стефан: и остале наше витезове! / На небу им душе царовале / ка̄ им име на земљи царује! 2663-2665 и др. Веровање Његошевих јунака у загробни живот, уопште узев, у складу је с основном учења о хришћанској вери. Самим тим, С. Томовић је у праву када за клетву исказану 2425. стихом у *Горском вијенцу* каже: „Мислим да је смисао те клетве ближи народном натуралистичком схватању загробног живота” (Томовић 1990 463; уп. и Младеновић 1996 139).

Клетва овога типа, која се у виду претње односи на човека у његовом загробном животу, није, наравно, у *Горском вијенцу* употребљена први пут. Такве клетве записане су у многим старим споменицима, пре свега у повељама наших средњовековних владара (Мошин 1954 32 и даље; Станојевић 1922 31 и даље). У завршном делу ових повеља обично се изричу санкције, а на самом њиховом крају долазе „страшне претње и казне оне ко не послуша и не изврши оно што је у повељи наведено и наређено” а „санкција је ушла у формуларе повеља под утицајем цркве” (Станојевић 1922 1-2).

Задржимо се, овом приликом, на неким повељама кнеза Лазара, и то само на завршним деловима поменутих санкције, односно за земаљски и за загробни живот онога ко прекрши одговарајуће одредбе повеље. На пример.

Уколико неко покуша да уништи оно што је записано у одговарајућој повељи кнеза Лазара:

1. тај, поред осталог, „да је отлучен от васех иже от века Богу угождших, zde и ва будуштем веце” (тј. он „да је одстрањен од свих који су одувек угодни Богу, и овде, у свом земаљском, као и у свом животу после смрти” – Раваничка повеља кнеза Лазара, препис с краја XVII или с почетка XVIII века: Петковић 1922 77);

2. њему, поред осталог, да је „суп'рница мати Божија, zde и в' будуштем веце” (тј. да је њему „супарница (противница) Мати Божија, и овде, у његовом земаљском, као и у његовом животу после смрти” – повеља кнеза Лазара манастиру Хиландару 1379/1380. г.: Младеновић 1998 38);

3. њему, поред осталог, да је „суп'рник Великомученик Христов Панделејмон, zde и в' будуштем веце” (тј. да је њему „супарник (противник) Великомученик Христов Панделејмон, и овде, у његовом земаљском, као и у његовом животу после смрти” – повеља манастиру Св. Пантелејмону на Светој Гори од 1380/1381. г., којом кнез Лазар потврђује прилоге свога зета челника Мусе и његове породице: Леонид Писма 260) и др.

У горњим примерима реч је, као што видимо, о претњи, о „казнама у будућем животу”, загробном (уп. значење синтагме *будући век*: живот после смрти – РСКНЈ II 476), што се изриче „духовним санкцијама” које су честе у старим рашким (а и у бугарским) повељама (Мошин 1954 28, 33 и даље). Та претња се, видели смо, изриче у виду клетве и односи се на будућег

кривца не само док је он жив већ и после његове смрти, њом се, дакле, будућем кривцу прети и у његовом загробном, вечном животу, што се редовно посебно наглашава. А то исто чини, заправо, и сердар Вукота стихом 2425. у својој клетви у *Горском вијенцу*. Све ово значи да нема никакве необичности што је Његош у поменутом стиху клетву усмерио будућем издајнику у његовом другом, загробном животу – као што је осталим стиховима у клетви сердара Вукоте проклињао издајника и његове потомке у њиховом овоземаљском животу – јер такве клетве су, као што видимо, вековима постојале код нас, дакле и пре Његоша.

СКРАЋЕНИЦЕ

- Леонид Писма – *Сѣара срѣска ѿсма. Из Рускоѣ манастѣира Св. Панѣтелејмона у Свѣтѣј Гори. Прилоѣ арх. Леонида*. – Гласник Српског ученог друштва, Београд, 1968, књ. VII, 231-295.
- Младеновић 1996 – Александар Младеновић, *Прилози о Њеѣошу*. – Ваљево (Ваљевска штампарија. Библиотека Посебна издања), 1996.
- Младеновић 1998 – Александар Младеновић, *Три ѿвеље и једно ѿсмо кнеза Лазара. (Друѣа ѿоловина XIV века). Тексѣи и филолошки коменѣтар*. – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад, 1998, књ. 41, св. 2, 35-73.
- Младеновић 2001 – Петар II Петровић Његош, *Горски вијенац. Посвећено 150-ѣодишњѣци смрѣи владике Пеѣтра II Пеѣтровића Њеѣоша (1851-2001). Приредио Александар Младеновић*. – Београд (Чикојаштампа), 2001.
- Мошин 1954 – Владимир Мошин, *Санкѣија у визанѣијској јужнославенској ћирилској диѣломаѣици*. – *Анали Хисторијског института у Дубровнику*, Дубровник, 1954, III, 27-52.
- Петковић 1922 – Влад. Р. Петковић, *Манастѣир Раваница*. – Београд (Народни музеј у Београду. Српски споменици I), 1922.
- РСКЊ II – *Речник срѣскохрватскоѣ књижевноѣ и народноѣ језика*, Београд (Српска академија наука и уметности. Институт за српскохрватски језик), 1962, књ. II.
- Станојевић 1922 – Ст. Станојевић, *Сѣудије о срѣској диѣломаѣици. X. Санкѣија*. – Глас Српске краљевске академије, Сремски Карловци, 1922, књ. С, други разред 58, 1-48.
- Томовић 1990 – Слободан Томовић, *Коменѣтари. Лажни цар Шћеѣан Мали. Луча микрокозма. Горски вијенац*. – Београд (Књижевна заједница „Култура”. Издавачка заједница „Вељко Влаховић”) – Цетиње (Народни музеј Црне Горе), 1990.

Aleksandar Mladenović

A CONTRIBUTION TO THE MEANING OF 2425TH VERSE IN
“MOUNTAINOUS WREATH”

Summary

In this article the author gives data from the Charter of Prince Lazar in order to support his previously presedent opinion about the meaning of 2425th verse *Mountainous Wreath* (*should his grave be ruined in that world*). The word is about a curse directed the one who would violate that what is written in the Charter of this Prince. That curse (sanction) covers not only the present life of the offender but also his life after death. This means that it is not uncommon for Njegoš to declare a punishment to future traitor in his life after death, because the person who betrays the one who shall have started the annihilation of the converts to Islam should experience a severe punishment (should his grave be ruined in that world, in life after death, and by perishing of his lair in that second world the traitor himself will perish, he will finally stop existing). Such curses directed to future traitors not only in their life on earth, but also in their life after death, have existed with us for ages, therefore before Njegoš, too.